

Тело на принципи за заштита на сите лица од било каков облик на притвор или затвор

Усвоено од Генералното собрание резолуција 43/173 од 9 декември 1988

Делокруг на Телото на принципи

Овие принципи се применуваат за заштита на сите лица од секаков облик на притвор или затвор.

Употреба на термините

За целите на Телото на принципи:

- (а) „Лишување од слобода“ го подразбира чинот на затворање на лице осомничено за извршување на прекршок или за спроведување на овластување;
- (б) „Притворено лице“ го подразбира секое лице лишено од личната слобода, освен ако тоа е резултат на пресуда заради сторен прекршок;
- (в) „Затворено лице“ го подразбира секое лице лишено од личната слобода како резултат на пресуда за сторен прекршок;
- (г) „Притвор“ ја подразбира состојбата на притворените лица како што се дефинирани погоре;
- (д) „Затвор“ ја подразбира состојбата на затворените лица како што се дефинирани погоре;
- (ё) Зборовите „судски или друг орган“ ги подразбира судските или други органи според законот чиј статус и позиција треба да овозможат најцврсти можни гаранции за компетентност, објективност и независност.

Принцип 1

Со сите лица во било каков облик на притвор или затвор ќе се постапува човечно со почитување на природното достоинство на човечката личност.

Принцип 2

Лишувањето од слобода, притворањето или затворањето ќе се извршуваат исклучиво во согласност со законските одредби и од страна на компетентни службени лица или лица овластени за таа цел.

Принцип 3

Нема да има ограничување или отстапување од човековите права на лицата во било каков облик на притвор или затвор кои се признати или постојат во било која Држава согласно законот, конвенции, прописи или обичаи под изговор дека ова Тело на принципи не ги признава ваквите права или ги признава до понизок степен.

Принцип 4

Секој облик на притвор или затвор и сите мерки кои влијаат врз човековите права на лицето во било каков облик на притвор или затвор ќе бидат изречени од страна на судски или друг орган и ќе подлежат на негова ефективна контрола.

Принцип 5

1. Овие принципи ќе се применуваат за сите лица на територијата на одредена Држава, без разлика од секаков вид по основ на расата, полот, јазикот, вероисповедта, политичкото или друго мислење, националното, етничкото или општественото потекло, сопственоста, раѓањето или друг статус.
2. Мерките кои се применуваат согласно законот наменети исклучиво за заштита на правата и специјалниот статус на жените, особено на бремените жени и мајките доилки, децата и малолетните лица, постарите, болните и хендикепираните лица нема да се сметаат за дискриминаторски. Потребата и примената на овие мерки секогаш ќе подлежи на ревизија од страна на судскиот или друга орган.

Принцип 6

Ниту едно лице во било каков облик на притвор или затвор нема да подлежи на мачење или на сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување. Никакви околности не смеат да се земат како оправдување за мачење или за друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување.

Принцип 7

1. Државите треба да го забранат со закон секој чин спротивен на правата и должностите содржани во овие принципи и да го подложи истиот на соодветни санкции и да спроведе објективни истраги по жалбите.
2. Службените лица кои имаат причина да веруваат дека се случило или ќе се случи прекршување на ова Тело на принципи ќе го пријават истото на надредените органи, и по потреба, на други релевантни власти или органи кои се надлежни за ревизија или корективни средства.

3. Секое друго лице кое има основа да верува дека се случило или ќе се случи прекршување на ова Тело на принципи ќе има право да го пријави проблемот на надредените власти на инволвираните службени лица, како и на други релевантни власти или органи кои се надлежни за ревизија или корективни средства

Принцип 8

Со лицата во притвор ќе се постапува соодветно на нивниот статус на неосудени лица. Врз основа на тоа, тие, секогаш кога е тоа можно, ќе се чуваат одвоено од затворените лица.

Принцип 9

Властите кои лишуваат лице од слобода, го држат во притвор или го истражуваат случајот, ќе ги спроведуваат само оние овластувања кои им се доделени со закон, а спроведувањето на овластувањата ќе подлежи на помош од судска или друга власт.

Принцип 10

Секое лице кое ќе биде лишено од слобода ќе биде навремено информирано за причината за неговото лишување од слобода и веднаш ќе биде информирано за обвиненијата против него.

Принцип 11

1. Лицето нема да се држи во притвор без да му биде дадена ефективна можност веднаш да се изјасни пред судски или друг орган власт. Притвореното лице ќе има право да се брани или да добие помош од адвокат како што е пропишано со закон.
2. Притвореното лице и неговиот бранител, доколку има, веднаш ќе добијат целосно известување за наредбата за притворање, заедно со причините за истото.
3. Судскиот или друг орган ќе бидат овластени да го ревидираат по потреба продолжувањето на притворот.

Принцип 12

1. На соодветен начин ќе бидат евидентирани:

(а) Причините за лишувањето од слобода;

(б) Времето на лишување од слобода и одведување на лицето во затвор, како и времето на неговото прво појавување пред судски или друг орган;

(в) Идентитетот на засегнатите службени лица кои го спроведуваат законот;

(г) Прецизни податоци за местото на притворање.

2. Овие податоци ќе му бидат доставени на притвореното лице, или на неговиот бранител, доколку го има, на начин пропишан со закон.

Принцип 13

На секое лице, во моментот на лишување од слобода и почетокот на притворот или затворската казна, или веднаш потоа, органот одговорен за неговото лишување од слобода, притворање или затворање ќе му ги обезбеди податоците за истото и ќе му ги објасни неговите права и како истите да ги искористи.

Принцип 14

Лицето кое не го разбира или зборува јазикот кој го користат органите одговорни за неговото лишување од слобода, притворање или затворање, има право да му се обезбедат веднаш информациите наведени во принципот 10, принципот 11, став 2, принципот 12, став 1 и принципот 13 на јазик кој го разбира, и да добие бесплатна помош, доколку има потреба, од толкувач во однос на правните постапки кои следат по лишувањето од слобода.

Принцип 15

И покрај исклучоците содржани во принцип 16, став 4 и принципот 18, став 3, комуникацијата на притвореното или затвореното лице со надворешниот свет, и особено со неговото семејство или бранител, нема да се одложува подолго од неколку дена.

Принцип 16

1. Веднаш по лишувањето од слобода и по секое преместување од едно место на притвор или затвор на друго, притвореното или затвореното лице ќе има право да ги извести или да побара надлежниот орган да ги извести членовите на неговото семејство или други соодветни лица по негов избор за неговото лишување од слобода, притворање или затворање или за промената на местото каде што е задржан за чување.

2. Доколку притвореното или затвореното лице е странски државјанин, тој исто така веднаш ќе биде информиран за неговото право да комуницира преку соодветни канали со конзуларната или дипломатската мисија на Државата чиј државјанин е тој или која има право да прима вакви информации согласно меѓународното право или со претставникот на компетентната меѓународна организација, доколку е бегалец или на друг начин под заштита на меѓувладина организација.

3. Доколку притвореното или затвореното лице е малолетно лице или не може да го разбере своето право, надлежниот орган на своја иницијатива ќе го изврши известувањето наведено во овој принцип. Посебно внимание ќе се посвети на известувањето на родителите или старателите.

4. Сите известувања наведени во овој принцип ќе бидат извршени или ќе биде дозволено да се извршат без одлагање. Надлежниот орган, сепак, може да го одложи известувањето за разумен период доколку тоа го налагаат одредени исклучителни потреби на истрагата.

Принцип 17

1. Притвореното лице ќе има право на помош од бранител. Тој ќе биде информиран за своето право од страна на надлежниот орган веднаш по неговото лишување од слобода и ќе му се обезбедат услови истото да го реализира.

2. Доколку притвореното лице нема бранител по сопствен избор, тој има право судските или други органи да му доделат бранител во сите случаи кога интересите на правдата тоа го наложуваат и тоа да биде бесплатно доколку лицето не може да си го дозволи.

Принцип 18

1. Притвореното или затвореното лице ќе има право да комуницира и да се консултира со својот бранител.

2. На притвореното или затвореното лице ќе му се овозможи доволно време и услови за консултирање со својот бранител.

3. Правото на притвореното или затвореното лице да прима посети и да се консултира и да комуницира, без никакво одлагање или цензурирање и во потполна доверливост, со неговиот бранител не може да се укине или ограничи освен во исклучителни околности кои се одредени со закон или законски прописи, кога судските или други органи сметаат дека тоа е неопходно за зачувување на безбедноста и редот.

4. Разговорите меѓу притвореното или затвореното лице и неговиот бранител може да се одвиваат пред очите на службено лице но истите не смеат да бидат слушани.

5. Комуникациите меѓу притвореното или затвореното лице и неговиот бранител наведени во овој принцип нема да се прифаќаат како докази против притвореното или затвореното лице освен доколку истите се поврзани со тековен или планиран криминал.

Принцип 19

Притвореното или затвореното лице ќе има право да прима посети и да остварува преписки, особено со членовите на неговото семејство и ќе добие соодветна можност да комуницира со надворешниот свет, што ќе подлежи на разумни услови и ограничувања пропишани со закон или законски прописи.

Принцип 20

На барање на притвореното или затвореното лице, доколку е тоа можно истото ќе се чува во притвор или затвор релативно блиску до неговото вообичаено живеалиште.

Принцип 21

1. Забрането е да се искористува ситуацијата на притвореното или затвореното лице за да се натера да даде признание, да се инкриминира на друг начин или да сведочи против бил кое друго лице.
2. При испитувањето, ниту едно притворено лице нема да биде подложено на насилство, закани или методи на испитување кои ја намалуваат неговата способност за донесување одлуки или неговото расудување.

Принцип 22

Ниту едно притворено или затворено лице нема, дури и со негова согласност, да биде подложено на научни експерименти кои можат да бидат штетни по неговото здравје.

Принцип 23

1. Времетраењето на било какво испитување на притворено или затворено лице и временските интервали меѓу испитувањата, како и идентитетот на службените лица кои ги воде испитувањата и на другите присутни лица ќе бидат евидентирани и потврдени во форма пропишана со закон.
2. Притвореното или затвореното лице, или неговиот бранител, кога законот го обезбедува, ќе имаат пристап до податоците опишани во став 1 од овој принцип.

Принцип 24

На притвореното или затвореното лице ќе му биде понуден соодветен лекарски преглед во најкус можен рок по приемот во установата на притворање или затворање, а потоа по потреба ќе се обезбедуваат медицинска нега и лекување. Обезбедената нега и лекување ќе бидат бесплатни.

Принцип 25

Притвореното или затвореното лице или неговиот бранител, ќе има право да бара или поднесе претставка до судски или друг орган за втор лекарски преглед или мислење, кое подлежи само на разумни услови за осигурување на безбедноста и редот во установата на притворање или затворање.

Принцип 26

Фактот дека притвореното или затвореното лице поминало низ лекарски преглед, името на лекарот и наодите од прегледот ќе бидат соодветно евидентирани. Ќе биде овозможен пристап до овие податоци. Модалитетите во врска со пристапот до податоците ќе бидат во склад со релевантните прописи на домашниот закон.

Принцип 27

Непочитувањето на овие принципи при обезбедувањето на податоците ќе биде земено предвид при одредувањето дали истите можат да се искористат како доказ против притвореното или затвореното лице.

Принцип 28

Притвореното или затвореното лице ќе има право да добие, во рамките на расположливите ресурси, или од јавни извори, разумни количини на образовни, културни и информативни материјали, кои ќе подлежат на разумни услови за осигурување на безбедноста и редот во установата на притворање или затворање.

Принцип 29

1. Со цел да се надгледува строгото почитување на релевантните закони и прописи, установите за притвор редовно ќе ги посетуваат квалификувани и искусни лица назначени од, или одговорни пред компетентниот орган кој е посебен од органот директно одговорен за управувањето со установата на притворот или затворот.

2. Притвореното или затвореното лице ќе има право да комуницира слободно и во потполна доверливост со лицата кои ја посетуваат установата на притвор или затвор согласно став 1 од овој принцип, што ќе подлежи на разумни услови за осигурување на безбедноста и редот во овие установи.

Принцип 30

1. Типовите на однесување на притвореното или затвореното лице кои претставуваат дисциплински прекршоци, описот и времетраењето на дисциплинската казна која може да се изрече и органите надлежни да изрекуваат вакви казни ќе бидат специфицирани со закон или законски прописи и навремено објавени.

2. Притвореното или затвореното лице ќе има право да биде сослушано пред преземањето на дисциплинска мерка. Тој ќе има право да ја поднесе ваквата мерка до повисоки инстанции за ревизија.

Принцип 31

Релевантните органи ќе вложуваат напори да овозможат помош, во склад со домашниот закон, кога ќе има потреба, на издржуваните и, особено, на малолетните членови на семејствата на притворените или затворените лица и ќе определат посебна мерка на грижа за чување на децата кои ќе останат без надзор.

Принцип 32

1. Притвореното лице или неговиот бранител ќе има право во секое време да ја изнесе постапката која се спроведува согласно домашниот закон пред судски или друг орган за да се испита законитоста на неговото притворање со цел да добие ослободување без одлагање, во случај на незаконско притворање.

2. Постапката наведена во став 1 од овој член ќе биде едноставна и брза и бесплатна за притворените лица кои не можат да си ја дозволат. Органите на притворот ќе го доведат притвореното лице пред органот кој ја разгледува постапката без неоправдано одлагање.

Принцип 33

1. Притвореното или затвореното лице или неговиот бранител ќе има право да поднесе барање или жалба во однос на постапувањето со него, особено во случај на тортура или друго сурово, нечовечно или понижувачко однесување, до властите одговорни за управување со местото за притвор и до повисоките органи, и по потреба, до соодветните власти кои имаат овластување за ревизија и определување на правни корективни средства.

2. Во оние случаи кога ниту притвореното или затвореното лице ниту неговиот бранител немаат можност да ги искористи своите права предвидени со став 1 од овој принцип, член на семејството на притвореното или затвореното лице или било кое друго лице кое го познава случајот може да ги спроведе овие права.

3. На барање на подносителот ќе се обезбеди доверливост на барањето или жалбата.

4. Секое барање или жалба ќе бидат веднаш разгледани и одговорени без неоправдано одлагање. Доколку барањето или жалбата е одбиена, или во случај на прекумерно одлагање, подносителот ќе има право да ја изнесе истата пред судски или друг орган. Ниту притвореното или затвореното лице, ниту подносителот во смисла на став 1 од овој принцип нема да бидат прејудицирани заради поднесувањето на барањето или жалбата.

Принцип 34

Кога ќе дојде до смрт или исчезнување на притвореното или затвореното лице во текот на притворот или издржувањето на затворската казна, судски или друг орган ќе спроведе истрага за причината на смртта или исчезнувањето, на сопствена иницијатива или на барање на член на семејството на тоа лице или друго лице кое го познава случајот. Кога ќе наложат околностите, истрага врз основа на истата постапка ќе се спроведе и во случај на смрт или исчезнување кусо по завршувањето на притворот или издржувањето казна затвор. Наодите од истрагата или извештајот направен за случајот ќе бидат достапни на барање освен доколку тоа загрозува тековна криминална истрага.

Принцип 35

1. Штетата настаната заради дејство или пропуст на јавен претставник кој е во спротивност со правата содржани во овие принципи, истата ќе биде надоместена согласно применливите правила или обврски на домашните закони.

2. Податоците кои треба да се евидентираат согласно овие принципи ќе бидат достапни според постапките на домашното право за нивна употреба при барање на надоместокот наведен во овој принцип.

Принцип 36

1. Притвореното лице осомничено или обвинето за кривичен прекршок ќе се смета за невино и со него ќе се постапува на тој начин се додека не се докаже дека е виновно согласно законот на јавно судење на кое лицето ќе ги има сите гаранции неопходни за негова одбрана.

2. Лишувањето од слобода или притворањето на ваквото лице кое чека истрага и судењето ќе се вршат само за целите на спроведувањето на правдата врз основа и според услови и постапки пропишани со закон. Наметнувањето на ограничувања врз такво лице кои не се строго потребни за целта на

притворањето или за спречување на истрагата или за спроведување на правдата, или за одржување на безбедноста и редот во местото на притворот ќе биде забрането.

Принцип 37

Лицето притворено заради кривично обвинение ќе биде изведено пред судски или друг орган согласно законот брзо по неговото лишување од слобода. Овој орган ќе одлучи без одлагање за законитоста и неопходноста на притворот. Ниту едно лице нема да се држи во притвор во очекување на истрага или судење освен по писмена наредба од горенаведениот орган. Кога ќе биде изведено пред тој орган, притвореното лице ќе има право да даде изјава за постапувањето со него додека било во притвор.

Принцип 38

Лицето притворено врз основа на кривично обвинение ќе има право на судење во разумен рок или да биде отпуштено во исчекување на судењето.

Принцип 39

Освен во специјален случај пропишан со закон, освен доколку судски или друг орган не одлучи поинаку во интерес на спроведувањето на правдата, лицето притворено врз основа на кривично обвинение ќе има право да биде отпуштено во очекување на судењето врз основа на условите кои ги наметнува законот. Овој орган ќе ја следи неопходноста на притворот.

Општа клаузула

Ништо во ова Тело на принципи нема да се толкува како ограничување или отстапување од било кое право дефинирано во меѓународната спогодба за граѓански и политички права.

1 Терминот „сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување“ треба да се толкува на начин кој ќе овозможи најширока можна заштита од физичка или психолошка злоупотреба, вклучувајќи и држење на притворено или затворено лице во услови кои повремено или постојано го оневозможуваат да го користи своите природни сетила, како што се вид и слух или неговата свесност за место и минување на времето.